

1978 | DAN HĂULICĂ | Despre Expoziția STUDIUL 1

Revista ORIZONT, Timișoara, 19.04.1978

Expoziția „Studiul” e un eveniment care mi se pare de o semnificație mai largă, nu numai timișoreană, de o semnificație, îndrăznesc să spun, națională.

Prin convergența, prin varietatea talentelor, prin varietatea punctelor de vedere, a modurilor de a amorsa realul și, în același timp, prin mulțimea drumurilor de explorare și care sunt propuse publicului. Pentru că sunt în această expoziție niște săgeți de lectură a unui fenomen care se lasă foarte greu simplificat și redus la lineamente simple. Deci, în acest sens, mai ales, expoziția trebuie judecată. Nu ca o adunare de lucruri încheiate, ci mai ales ca o deschidere de perspective. Ele sunt subliniate de împărțirea relativ didactică a materiei. Este vorba de saltul către himeric, către aparența de gratuitate a utopiei, în același timp de tot ce este analiză aplicată, în lumea structurilor, la realitățile tradiționale, cu care artistul se confrunta în atelierul mai vechi, în secolul al XIX-lea, peisaj natură moartă și așa mai departe, până la explorări mai noi, înspre configurările simbolice, spre ceea ce s-a numit disponibilitate contemporană pentru fondul memoriei, deci un fel de așteptare vigilentă față de aceste impulsuri aduse la lumina conștiinței, tocmai pentru a-i da o garanție de autenticitate, de integrare în spațiul social al acțiunii și într-un fel de ecologie morală care comportă și datele imediate ale clorofilei spre care aspirăm, pe care a așezat-o Bertalan chiar la intrare, până la clorofila morală de care suntem însetați, spre care orașul epocii noastre tânjește. Deci o multiplicitate de perspective la care se asociază artiști foarte variați. În primul rând, s-a văzut, este prezent aici muzeul. Și perspectiva Muzeului, adică a marelui trecut, e asociată firesc în acest prezent perpetuu al studiului, pentru că **studiu înseamnă un prezent mereu deschis, neoprit.** Și e o asociație, nu numai convențională, prin faptul că Andreescu, Petrașcu, Pallady, Catargi și ceilalți, Podlipny, de pildă, din artiștii secolului al XIX-lea sau din secolul nostru, unii încă activi, sunt prezenți printre tineri, dar prin faptul că, atunci chiar când un artist pare să exploreze un fenomen de pură actualitate, el păstrează în memorie niște tipare ale istoriei. De pildă, peisajele unui tânăr se numesc „Geometrie”, „Arheologie”, o viziune a câmpului, a Bărăganului, implicații mereu istorice la Marin Gherasim, așa cum am văzut în alte expoziții, la Gabrea sau la Ciubotaru. La Olos chiar, în ceea ce pare aură optică, vibrează o pondere de istorie. Sunt tipare care vin mai de departe, dinspre un fel de arheologie metafizică, la Grimalschi, de pildă. Mereu, deci, o contaminație cu un trecut îndepărtat, uneori cu reziduuri, cu configurări simbolice mai îndepărtate, în pură prezență, în explorarea cea mai acută

1978 | DAN HĂULICĂ | Despre Expoziția STUDIUL 1

Revista ORIZONT, Timișoara, 19.04.1978

a artistului. **Ceea ce dovedește că noțiunea de studiu, așa cum s-a alcătuit aici, și cum o exemplifică expoziția, nu este o noțiune care să devină o fragilă perspectivă de laborator. Ea implică toată inzeștrarea, toată zestrea de suflet a artistului. În acest sens, ea este inextricabil legată de toată ponderea de istorie pe care o purtăm în noi. În acest sens, dovada creativității pe care o face expoziția este de fapt o dovadă nu numai a creativității individuale, ci a unei potențialități cu mult mai vaste.**

Artiștii timișoreni prezenți în expoziție sunt promotori, în primul rând, ai explorării moderne, care promovează ideea de grup. Bertalan, Flondor, Tulcan. O explorare multiplă ca interese, care nu se sfiește să ia în raza interesului nu numai ceea ce este domeniu tradițional constituit al artei, ci tot ceea ce este pur și simplu viață. De la manifestările umane: joacă, travaliu, efort, până la procesele profunde ale lumii biologice, până la muta încordare a lumii vegetale, pe care o urmărește Bertalan. Deci modele bionice, modele de dezvoltare, o raționalitate secretă în procesele obscure ale naturii, pe care artistul o urmărește. Acesta se așază în ipostaza unui cercetător, cu luciditatea răbdătoare, cu aplicația răbdătoare a omului de știință și, în același timp, cu freamătul acesta interogativ, cu capacitatea de proaspătă uimire, care este proprie artistului. **Bertalan își spune de altfel într-unul din textele de la intrare: „Mă întreb dacă e dimineață sau dacă fiecare dimineață nu e o întrebare”. Sensul acesta profund interogativ, auroral interogativ, al efortului artistic este, mi se pare, o frumoasă metaforă care definește eforturile multora.** Deci, sunt căutări geometrice, geometrice spre dinamism, la Molnar, de pildă, o geometrie de tip op-art, care se întâlnește cu tiparele unui anume spirit de seninătate medievală la Toma Viorel, în ferestrele acelea care sunt foarte interesante. După aceea, forme de revigorare, dacă vreți, a naturii moarte, a obiectualității naturii moarte, și ceea ce se numește „Studiu-start” la Romul Nuțiu, după aceea seria de naturi moarte în alb, „Perele” lui Popa, care, de fapt, sunt un concept, nefiind vorba de o analiză a purei opulențe materiale. Citez în treacăt numai câteva direcții. După aceea, în lucrările cunoscute ale sculptorilor timișoreni: Gaga, Jecza. Deci proiecția unui anume dinamism spațial, văzut în frământarea, în elaborarea vie a caietelor de studiu. Cu un fel de fantastic utopic, proiect de arhitectură vizionară la Gaga. Ca să nu mai vorbesc de notațiile care merg înspre un fel de evanescență lirică, la Ferch, de un fel de tandrețe a desenului umanist la Podlipny, dintre artiștii care deja s-au impus, și e interesant că expoziția așază alături de Podlipny pe elevul său Traian Brădean,

1978 | DAN HĂULICĂ | Despre Expoziția STUDIUL 1

Revista ORIZONT, Timișoara, 19.04.1978

arătând o filiație. Legăturile între căutările de tip constructivist în analiza formelor și în proiecția unor posibile dezvoltări monumentale la Adalbert Luca, de pildă. N-am nicidecum ambiția să epuizez: lucrările sunt, probabil, cu mult mai numeroase. Oricum, prezența timișorenilor nu e nicidecum, pur și simplu, a unor gazde, ci a unor elemente active, care au servit de stimul în această ambianță creatoare.